

kopati. I u tim mjestima mogu gomoljčari da nadju 2 do 3 kilograma dnevno, a prodaju ih preko klijentima po 30 do 50 lira kg. U srednjoj Jelčini optaljki gomoljčari zarade oko 100.000 lira, pa je to lijep dobitak za tamošnje siromašno preučstvo.

Konačno napominjemo da njegde u Italiji nema tako obilnog ploda, jer u Piemontu može jedan gomoljčar da nadje oko 300 do 400 grama dnevno. U Abbi, pokrajine Cuneo u Piemontu drži se svake godine sajam gomoljka. Njihove su bijele gomoljke poznate na daleko. U slabim godinama oni dolaze u Istru, kupu istarske gomoljke i prodaju ih kroz svoje Paće su istarske gomoljke jedne godine bile nagradjene kao izvrsne plemićke gomoljke.

U Istri imade i izvanrednih ekzemplara. Jedan istarski gomoljčar (taratar) nasao je komad težak jednu kilu i četvrt. Prodao ga je za naroci prumjerak za 800 lira. Zalista lijep zaslužak.

Elektrika na Pazinštini

Pazin. — Prije par dana svečano je proslavljeni uvođenje električne rasvjete u trbu selina pazinske okolicice; u Zarečju, Novakima i Čerovljima. Ljudi su uvođenjem tog nadavne praktičnog osvjetljenja vrlo zadovoljni, tek dekata koliko će na koncu mjeseca iznositi račun za potrošenu elektriku.

Prijava sudja za ulje

Poreč. — Kako će ove godine urod maslinica biti odličan, tako da se bojati da će ne biti dovoljno podesnog sudja u kom bi se sačuvalo maslinovo ulje, a da se ne povukari, izasla je naredba prema koš: svakog tko ima suđe za poliranu maslinovog ulja, ima da to prijavi svojoj općini u roku od 15 dana. Uvedio ima da javi, kave te vrsti to posudje, koliki mu je sadaj i u kakvom je stanju.

Kupovanje šećera

Rijeka. — Da se sprijeći nakupljanje hrane i ostalih živčenih namirnica, određeni da je trgovac ne smiju prodavati svojim klijentima više nego pet kilograma šećera. Trgovci imaju staviti popis svih svojih stalnih potrošača. Na počednim cedulama koje se odnose na citave obitelji ima se navesti imena glavnih obitelji, broj članova obitelji i stan. Te esulte valja predati vlastima, a jedna kopija ostaje kod trgovca i trgovac je u nju dužan bilježiti kada i koju količinu šećera je dočeknuo prodata.

Proces zbog grabeža

Cres. — Dne 26. prosinca prošle godine vraćali su se iz Cresa Antun Kos i njegov sin Ivan u svoje sela Gržine. Bila je već kasna večer. Kad su došli na put, na osamjeno mjesto, bili su nenađano napadnuti od nepoznatog čovjeka, koji ih je slijedio u krevljenoj udaljenosti sve od Cresa. Neznanač je udario Antuna Kosu nekom batnjom po glavi i odnio mu 1100 lira i sat s lancem. Smu Ivanu, koji je imao briz noge uspijeo je pobijeti. Stigao je kući alarmirao i uskraćen je i susjed, koji su se vratili na mjesto napada, gdje su našli stavora Antuna Kosu onesvještenoga i odnjeli ga kući.

Sumnja zbog tog zločina pada je na nekog Iru Mužića pokojnog Dominika, a kad su ga karabinjeri uхватili i dobroga, sako su ono veli, »ispovedali«, on je pužnjavačin, ali je rečeno da nije bio sam nego da su mu pomogli i neki Nikolaj Mužić, nazvan Pače, te Ivan Vittović. Kasnije je medijum to porekao i izjavio, da je zločin izvršio sam samac. Odveden je u zator i ovih će dana očekivati zbog svog nedjela pred puljskim ribunalom.

Javni radovi u Istri

Pula. — Prigodom proslave fašističke revolucije, odnosno fašističkog poходa na Rim, obišao je, da se svake godine učita spomenje o radovima što je fašistička vlast u toj godini izvršila i da ujedno navijesti program rada za sljedeću godinu. To je kao neka vrst bilance, neka vrst polaganja racuna Javnosti.

I u Puli su objavljeni tim povodom opisani izvještaji u kojima se kaže da je u 17. godini fašističke ere dovršen, jedan dio velikog plana za izgradnju istarskog vodovoda na sektoru Karoba, Motovun, Višnjan, Višnjan i Poreč, te Karloba, Trviž, Vela Truba, Pazin u duljini od 45 kilometara. Time da je sada sveukupna duljina istarskog vodovoda 200 km. Dovršen je da je konvikt za istarske dijake u Pazinu, kada fašija u Kopru, i velik dio cesta na liniji Trst-Pula, Pula-Fažana, Cres-Farežina i dr.

Padla v prepad

Boršt, novembar 1939. — Ko je padla subljud med grmovjem je, da je padla u Jamu, ker se je jo spodrsnilo, 18-letna Andreina Petaros iz Borsta. Na obutne klice so prihitele sosedje, ki pa je niso mogli pomagati, ker je jama obrobljena s strim stenama. Poklicati so moral, resljivo postajo iz Trsta. Tudi tem reševalcem so strme stene prizadevale precej muk predno so jo rešili. Na srečane niso varne. Zdraviti se bo morala kakih 30 dñi.

NOVE ODREDBE O EVIDENTIRANJU

Pula. — Danom 1. siječnja 1940. stupa na snagu novi civilni kodeks, koji sadržava mnoge nove uredbе. Novini kodeksom mnoge su stvari, koje su do sada bile u kompetenciji visili vlasti prenešene na općinski načelnika.

Po toj uredbi moći će udovica, koja se sada nije smjela ponovno vjenčati, dok nije prošlo 300 dana od dana smrti njenog prvog muza, da se vjenča i pri toga roka, ako doprinese općinskom načelniku ujerenje ilječnika, da se u času ponovnog vjenčanja ne nalazi u drugom stanju.

Načelnici koji se do sada nisu smjeli označiti bez posebnog odobrenja od sada će se po novom kodeksu moći vjenčati i prije, ako im za to dade načelnik privolj... Do sada su putem sudske mogli roditelji ili skrbnici to zabranići svojoj maloljetnoj djeci. Od sada će roditelji odnosno skrbnici koji budu željeli zaprijetiti vjenčanje maloljetne djece morati zatražiti intervenciјu kraljevske prokurature i sviće će zahtjevi morati temeljito obrazložiti.

Ured za civilni brak morat će se po-brinuti da nabavi i sve potrebne spise za ženidbene kandidate. Do sada se općina kod koje se je taj akt vjenčanja imao obaviti, nisu trebala ni najmanje brinuti za milječne odnosno mlađinske dokumente, nego ih je mlađenčić morao sam pribaviti, kako je znao i morao.

I kod prijave novorođenčadi mnogo se toga mijenja. Do sada se je prijava djeteta morala obaviti u roku od 5 do 10 dana od dana rođenja. Postoji toga da prijava se je morala obaviti putem upotrebe.

Statistika trgovacke aktivnosti

Rijeka. — Centralni statistički razred želi imati podatke o ekonomskoj aktivnosti naroda, izdava te način srpsko-čehoslovačku, da prikupiće potrebitne podatke o radu napretku odnosno zastolu svojih članova. Pojedina udržavna razdjeljiva su između 20 i 30 oktobra takve iskaze svim članovima, koji ih imaju u roku od 10 dana ispunjevati vratioći svojim društvenima.

Cerkvene novice

V sklopu skupnega zavoda u Kopru se je začelo Soljsko leto 22. oktobra.

Letos so vsi gojenci tržaške škofije nastanjeni u Koprnu, tudi tisti, ki so došli študirati v gorjčičevem zavodu. Soljsko leto se je zaključilo zaradi potrebnih popravil v zavodu, ki je itak tesen. Za poslovodje v Koprnu nastanjenih duhovnikov poroske skofije Zamelli, ki je dovršil bogoslovne studije v Rimu. Zamisel novega Maleg seminarističkega zavoda v Trstu samem, o kateri se je pred letom dan govorilo, se ni mogla realizirati radi raznih okolnosti. — Tržaški skof je imel to jesen vizitacio v hramu po raznih kraljevih škofij, med drugim v Bazovici, v Lokvi, na Opčinah in na Preseki. Oblastna so ga povodom sprejela s primernimi častmi. — Prestavljeno so bili v zadnjem času slednji gg. duhovnik: Alojzij Plamšek iz Movraža v Trnje, Ernest Bele iz Buzeta v Movraž, Rudolf Barbis s Sutorja v Crnici pri Buzetu, Bogomil Marjan iz Dekanovj na Suhorje, Vladimil Rekljek iz Šembregga v Dekanu. Dekan je župnik Fran Malan, župnik v Šempeteru, župnik v Šempeteru Fran Malan je bil od pretekture komisije v Puli, obsojen na 3 leta konfaničije. Sedaj se nahaja v Parenču blizu Sulmona v provinciji Aquila, D. Atanazij Kocikančić, franciskanec v Kopru. Je bil imenovan za duhovnega pomočnika župnije na Rizi, in mu je bilo povjereno dušno pastoralstvo podružnice v Škofiji. Za predavača komornika z naslovom monsignora sta bila imenovana Andrej Furlan, župnik v Sv. Križi pri Trstu, in Josip Blažnik, župnik v Škodnju. Za častnega kanonika tržaškega stolnega kapitula je bil imenovan Josip Glazar, župnik v Sežani, ki je bil obenem postavljen za dekanata tomajške dekanije. Umrl je v Trstu zlatomačnik Fran Stefanutti, upokojeni župnik v dušni pastir v Lokvi pri Trstu. Duhovnijo lokavsko opravlja začasno župnik iz Bazovice.

Cistoča rase

Pula. — Gradskim načelnicima i općinskim komesarima upravila je puljska prefektura okružnje, kojom je upozorava na čl. 26 rasnog zakona, koji je s 1. oktobrom stupio na snagu u Italiji. U smislu te točke djeca iz mješovitog braka, gdje je jedan od roditelja Židov, ako se u roku od 10 dana nakon rođenja prijave i krste u drugoj vjeri, a ne u židovskoj, ta se djeca neće smatrati Židovima i prema tome neće potpadati pod rasni zakon.

NOVA POŠTANSKA ZGRADA U ZADRU

Zadar. — Ministarstvo za promet odobrilo je da se izgradi nova zgrada za poštovanje i telefon u Zadru.

prokure. Od sada će se prijave novorođenčadi primati uvijek, ali će civilni uređ istodobno morati obavijestiti i kraljevsku prokuratu o eventualno zakašnjenju prijave.

U registru civilnog uređa točno će se paziti na to, da spon djeteta bude točan, da se ne bi dogadjalo kao da sada, da je čestopat djevojka bila pozivana na stavljanje. Uz prezime djeteta dozvoljeno je samo jedno име. To ime ne smije biti smješno ili nečesto, ne smije biti jednako prezimenu, a niti smije biti jednako imenu očevom ili imenu kojeg od živih braće.

Ako se djetete rodilo mrtvo treba to također odmah prijaviti, ali valja prilagoditi i svjedocištu liječnika koji će navesti uzrok smrti.

Do sada općine koje su registrirale rođenje kojeg svog novog općinara nisu vise vodile računa o njemu ako je on slučajno premijenio boravistu tako, da se je dogodilo da su se pojedini općani odigli v istak živih još 150 godina od dana rođenja. Sada je to isključeno. Počevši od 1. siječnja 1940. ima svaka općina u kojoj umre koji od načinu stanovnika odmah javiti njegovu smrt općini u kojoj se je dotičeni rođio. Na taj način će se kod njegove rođe općine voditi točna evidencija o njenom rođenju do smrti.

Nezakonitu dječju među nitrovoj hranitelji posinuti bez velikih komplikacija i dati im svoje ime.

U lavnini ispravama neće isticati nezakonitost djeteta, nego će se to samo reda, radi unositi u registre za internu upotrebu.

„Trgovina“ šećerom

Rijeka. — Slovenski Črnigolci začuden je, kako nosi na lednjima vrču žderca da je do 42 kg. Straža ga je odmah napisala, ali je on izjavio, da mu je taj dar dobio dan nekog mornara. Kako tvrdila Pomaran, koji je namešten kod tvrtke Kamarat.

Stvar je došla i pred sud. Pomaran je priznao, da je taj vrč řečera dobio Črnigolcu, a on sam da ju je dobio dar od nekog mornara. Kako tvrdila Kamarat, kod koje je Pomaran namešten nije upođe podnijela prijavu, da joj fall vrč řečera te je sud morao Pomarunu povjerovati i osloboditi i nega Črnigolcu. I tako je ova neobična transakcija sa řečerom završila sasvim mirno.

A mora se priznati, da otkako poštoj slobožana zona na Rijeci ima baš řečerom veoma mnogo stranskača, skoraj svaki dan, pa se na vrču više ili vrču manje niti ne gleda.

Osudjena zbog klevete

Rijeka. — Marija Kunštek pokojnica Franje Jurčevića je svjedočno učinila torbica se 760 lira. Ne ispitujući mnogo ona je bacila krvnju radi te kradje na Barbaru Stipanić, Elviju Ruholcer i Veroniku Črnecić. Istragom je medjutim utvrđeno, da su autori te kradje neka sasmi druga lica. Sad su pak oklevetane ustale u obranu svoje časti i tužile Kunšteku zbog klevete i ona je bome morala platiti 300 lira globe. Dakle ne samo što je izgubila onih 760 lira, nego je zbog svoje nagnost morala da im doda još 300 lira. Skupe su te riječke čakule.

* * *

KUPOVALI KRIOMČARENE KONJE

Rijeka. — Da se svagdje uz granicu u svim državama svijeta kriomčari na velikoj nisu potrebno posebno istaći. To kriomčarenje prelazi ponavljeno u pravu bolest tako da se kriomčari nekad i stvari koje se je absolutno ne moglo. Bilo je tako slučajeva, da su se kriomčeve metle normalnim putem izvozile iz Jugoslavije u Italiju, na Rijeku, jer su Jugoslaviji jeftinije bili od tih kriomčara kupovali na Rijeci i prokličari ih preko granice na Susak, gdje bi ih skupno prodavali kao tobože prevozrednu talijansku »bolje robu. Neki načinci kupovali su tako od kriomčara metle iz bačkih tvornica po skupljenoj cijeni preko Rijike, nego što su mogli nabaviti na Šušaku u relativnoj dobiti.

Toliko samo onako usput!

Ovih dana odgovarali su zbog kupovanja kriomčarenje konja na Rijeci Vjekoslav Češki i Ivan Pavlovec. Oni su još u sječnju mjesecu ove godine kupili od nepoznatih lica iz Jugoslavije, drugim riječima od nekih kriomčara blagom, nekoliko konja. Zbog toga su bili izvedeni pred sud, koji ih je osudio na 3600 lira globe i na 4 mjeseca затvora, a osim toga su im i konji za vrijeme odjeknuti.

DROBIŽ

— Trst. — Ker se ni mogel drugače ogreći, si je 45-letni mehaničar Josip Zupančič prisrelbil posodo z žerjavico. Toda u zaprti sobi so se razvili strupeni plini malo je manjkoval, da se ni Zupančič zadusošil. Žlahko zastrupljenje so ga prepeljali v bolnišnicu.

— Gorica. — Pri Standrežu je Soča naplavila troupe neznanca, za katerega se poznaje ugotovili, da je to Cvetko Gabrijelčič, ki je padel v Sočo pri Solkanu in se utopil.

— Renče. — Z lesteve je padel 60 let star Angel Skubla in se teže ranil na glav, ter zadrubo pružil notranje poškodbe. Njegovo stanje je nevarno.

— Črniče. — V gorisko bošniško so pripeljali poznečišča cuvajo 35-letnega Ivana Bauferja iz Veliko rano na nogi. Povedal je, da se mu je v gozd spodrljalo in pri tem se je sprošča puška, ki ga je ranila v nogo. Zdraviti se bo moral 30 dñi.

— Opaticelo. — Antonu Marušiču so talovi odnesli 150 lira v gotovini in za 500 lira porcelanske posode.

— Šmarno pri Kojskem. — Z avtomobilom se je zaletel v zid neke hiše 31-letni pek Maksimiljan Makuc. Vsemu je bil krv v ozlik vodil na sredino ceste. Lastnik vozišča bo moral plačati obutno globo.

— Gorica. — Ko je 30-letni Milan Polzar iz Vrtoč razdiral granato, ki jo je našel v gozdu, mu je ta eksplodirala v rokah in ga težko ranila po obrazu. Prepeljali so ga v bolnišnico v obupnem stanju.

— Trst. — 7-letni Alfons Rabar je postal žrtva avtomobila. Ko se je igral na ūčinkov, se je oddalil, preveč na sredino ceste ter prišel tako pod avtomobil, ki ga je usmrtil.

— Gorica. — Ker se niso javila na nabavu, sta bila javljena oblastem Silvij Pečorar iz Fara in 23-letni Josip Bajec s Cola.

— Bukovica. — 31-letni Emilij Klaudič je padel s senika in se težko ranil po prsih. Zdraviti se bo moral 30 dñi.

— Trst. — Ker se prodajalo slabko, so bile kavovane sledo mlekarice. Kočevar Karolina iz Doline, Bordon Josipa iz Boršta in Melvija Anton iz Lokev.

— Koper. — Okrajno sodišče je kaznovalo trijedra Vojka Ivana iz Rizane na 200 lir den. kazni, ker je prodajal sladkor pomešan z moko. Isto kazneni sta dobili Marija Pahorjeva iz Kopra, ker so našli v njeni pekarij kruh s preveliko količino vode in Antonija Polakova iz Slavnika, ker so našli preveč kislino v olju.

— Trst. — Gustina Šturmova je bila naznajena oblastem ker ni v trgovini izstavila listkov s cenami. Josip Battič in Marija Pahorjeva bosta morala plačati den. kazni, ker sta prodajala blago po viših cenah.

STARE SLIKE U NEKDANJEM UCITELJSKU

Trst, novembar 1939. — V Kopru pojavljajo stavbo nekdanjega učiteljskog, kjer bodo namestili solo za profesionalne mornarje. Pri obnovitvenih delih so odbrkli dve zelo lepi slike (freski) od katere je ena še prav dobro ohranjena. Prva predstavlja dva svetnika, druga pa Mater božju na prestolu z dvema figurama (iz 15. stoljetja). Listi ne poročajo da je avtor teh slik in koga predstavlja ta dva svetnika.

VSKLADIŠENJE OLIVNEGA OLJA

Trst, novembar 1939. — Po odredbi za graditev silosov za žito, koridoru říz in drugih proizvodov je Italijanska vladna izdajalna odlok za obvezno vskladišenje olivnega olja. Producenti so po tem odlokoma dolžni zgraditi primerne skladiste za olje. Za to bodo dobili predutjen na robe do 75 odstotkov njene vrednosti. Ceno olja bo dočolici država. Pri ugovaranju cene se ne bo oziralo samo na stroške proizvodnje temveć bodo upoštevani tudi stroški potrebnih investicij za racionalno proizvodnju.

Ponovni uspjeh basiste

Šegvić. — Spličanin basista Liubo Šegvić, koji je nastavio sa pjevačkim studijama u Italiji, pjevao je 28 pr. m. v Trstu na priredbi jedne studentičke organizacije. G. L. Šegvić pjevao je dvije arje iz talijanskih oper: »Simon Boccanegra« od Verdi i »Seviljski hriječ« od Rossini. G. Šegvić je postigao potpuni uspjeh svojim pjevaniem, tako da je morao dva puta opečavati arje, tako da je morao dva puta nadodati dvije. Prema pisanju tržaških listova g. Šegvić mnogo je napredovao od poslednjeg svog nastupa, te svi listovi simpatično pišu o njegovim glasovnim sposobnostima.

IZPRED GORIŠKEGA SODIŠČA

Fred meseci so uradniki kobaridske občine opazili, da je zmanjšalo precej les iz občinskih gozdov. Oblasti so kramlu prisile na sledi celih domačinov, ki so se morali sedaj zagovarjati zaradi tega pred gorilskim sodiščem. Obsojeni so bili: Ernest Sekula iz Ljuka na 8 mesecev zapora in 800 lir den. kazni, Ivan Drašček, star 18 let iz Kobarida, na 6 mesecev zapora in 600 lir den. kazni, po 8 mesecev in 20 dni zapora ter 800 lir den. kazni so dobili 43-letni Franc Drašček, 29-letni Ludvik Hrast, 25-letni Albert Hrast, 35-letni Josip Medved, 41-letni Ivan Hrast in Ludvik Hrast, vsi iz Ljuka. Anton Martinčič, star 31 let, iz Sovodenj in Josip Petričič, star 33 let, sta dobila po 300 lir den. kazni. Oproščena sta bila Franjo Živec in Ludvik Skočar.

Zaradi romanjanja dokazov sta bila oproščena 38-letna Štefana Črnoglar iz Črnice pri Cerknem in 41-letni Jakob Semerl iz Črneg vrha. Obtožena sta bila, da sta tihotaplila saharin, tokav in cikorijo.

Ker je tihotaplila moko je Ana Reječeva, starca 31 let, dobila 15 dni zapora in 150 lir denarno kazni. Pri Barbari Čibejevi por. Straus iz Črnega vrha starca 45 let, so našli nekaj kave, ki jo je pritihotaplila, zaradi tega je dobila 50 lir den. kazni. Marija Strausova, starca 39 let, z Bukovega pri Cerknem je dobila 400 lir den. kazni, ker je v platični mora vse takšno, ker se pri njej našli nekaj saharina. 60-letna Ivana Bređihova je bila obsojena na 700 lir den. kazni zaradi tihotapliva tokava in saharina.

Pred sodiščem se je moral zagovarjati Josip Držufova, star 65 let, iz Sv. Valentina zaradi nesreče, ki se je zgodila v njegovi hiši. Njegova hiša 30-letna Katarina je pada na balkonu in se težko ranila. Ker je bil balkon zelo slab zgrajen so prijeli lastnika, ki je pred sodiščem izjavil, da ni krv, nesreče krivljano nosi le gradbenik. Zaradi romanjanja dokazov je bil oproščen.

SOČA PRESTOPILA BREGOVE

Gorica, novembra 1939. — Ker se topi sneg v gorah, ki je pred kratkim zapadel v precej veliki kolčini zaradi visoke temperature, so naraseče vede v rekah in hidroelektrarnah v površino podvodni. Tako je tudi Soča zelo narasta, najbolj kemi vseh rek. Posebno je bilo nevarno v nekaterih krajih ob gornji Soči. Civilni tehnični oddelki je ob vsom toku reke postavili straže, z nalogo da javljajo vsako narasevanje, ki bi bilo nevarno za okolico. Soča je napravila precej škodo Ložicah pri Šalem. Kjer delajo novo električno centralo. Voda je odnesla mnogo gradbenega lesa in pokvarila nekatere stroje. Tudi pri Kanalu in Ajbi je narasta Soča poskodovala instalacije centrale. Škoda znaša okoli 80.000 lir. Na žalost je to pot Soča zahtevala novo slovensko žrtvo. 17-letni Cvetko Gabrijelčič je pri žagi v Solkanu opazoval narasevajočo vodo. Pri tem se je preveč približil obali in zaradi sploške terena padel v reko. Prijatelj, ki ga je spremljal, je bil brez moči in mu ni mogel ponagati iz razburkanih valov. Po obupnem kruku se Gabrijelčič ni pojavil več na površini. Triple je voda odnesla naglo dalje in ga porujoče niso mogli najti. Dne 6. novembra so vode že znatno upadle in je s tem preprečena daljna nevarnost poplav.

RANJEN V PREPIRU

Koper, novembra 1939. — Z avtomobilom rešilne postaje so pripeljali v tržaško bolnišnico 50-letnega Josipa Grinjaca s Hriba pri Kopru. Omenjeni je bil ranjen v prepir s tovarši in je dobil težko rano na čelu. Njegovo stanje je težko.

JURINA I FRANINA

Jurina: Faljen Isus i Marija, Jurino! Ma če si mi još živi? Nisi te vidija Jur? Sedan vlaških leč, kako se uno roče?

Jurina: Varda budi faljeno nijhovo sveto ime! A san, živ san. I zdrav kako krenik.

Franina: Faka Bogu da smo se nazad našli. A ča mi delas tote u Zagreb?

Jurina: Ča delan? Najlisti san se doša. Jur osam dan niš drugo ne jin, nego samo mlado gudenje, eli kako bi ovde rekli: »odobjaviti na ražnju.«

Franina: Pak ti li je vrag da si udruži samo po gudenju?

Jurina: Dragi moj, moran jisti gudenje, da ne bude preveč prasci!

Franina: A ben, prasci je dosta ča.

Bog! Negra znas ča ja mislim?

Jurina: Ča? Franina: Da blimo i mi dol poli nas moralni jisti puleta i peči hi na ražnje?

Jurina: A zašto, Bog ti pamet rasvitja?

Franina: Zato, ašo poli nas je preveč tovari.

Jurina: Imas račun! Čuda tovari imaju Istrijan!

Franina: A ča je de rošto novega po svitu? Ti vajk klatiš okolo, ti čes znati ča več nega ja.

Jurina: Ča je novega? A niš! Skupjan svojo miliciju v blizajo, pak se odpravljajo na put.

Franina: Kamo?

Jurina: A tako, znaš govore, da će se narod malo zmaričati. Jeden milijun učimo, jedan milijun unamo i tako naprid. Moj predvid ti je prilep miljar i četiri sto lit doša tamo nikole odgor, pak govore da bi bilo lipo da i ja grez nazad tamo. Tako da budemo svi na kupu.

Franina: I ti za spravje mislis pojeti?

Jurina: A zašto ne bili poša? Da ti vidiš kako drugi veselo gredū? Da ti vidiš kako vidiš. Ustavljalna ovde zemlju, konje, vole, blago, žito, vino i gredu z bisaccami na ramenu. Ma da znaš kako veselo...

Franina: Jure, ti si se napiša rakije.

Jurina: Ma nis ja, nego uni ki je da takov urdin.

Franina: Aha, sad se razumim. Cija si vratil Jurino! A ča je novega dol poli nas?

Jurina: Niš! Lipo vrime. Ljudi žekajo da siu vojska, pak da gredu pretresti že unim ča su pali.

Franina: Kako to? Ja te ne razumin, Jurino, ti si se sigurno prenajli pečenega gudenja i napiši si se rakije, ašto govori da je ovde uvega lita kako i vode, pak sad svasta pripovedaš...

Jurina: Zašto svasta? Ter ti znaš da kad se dva tuča da se treti veseli. I sve čeka da unen ki pade pretresi že i pobere kakovo munidieku. A kako

Strpljiv je kako Job, a trdoglav kako Istrijan!

Samo jena stvar na svitu ga more maknuti z mesta. To je — da ni ne znamirite — tovarica. Zaradi tovarice zna deventati munjen. Pravi Istrijan!

Studijani ljudi bi rekli: »Cherchez la femme!«

Ne ču nikad zabit! kako je jedanbot pokojni Martin Pazdalin iz Kršnčičev dojaha na tovaru u Sutlavrec. Prid gradskima vrati ga je veza z kopon poša u grad u butigu po tabak.

Malo za njen doša je i niki Barulini na svojoj tovarici. Kako prid vrati ni drugo mista, ašto je tamo ju bilo vezanih najmanjje dvajset tovari (»cavalleria rusticana«) poša. Je kroz gradska vrata jašču na tovarici u grad.

Sve bilo lipo, da se tovar Martina Pazdalinu ni zajubila na tovarici Barulinnu. Kad je čuja da ga ona pozdravlja svojim ravanjem (pisnik bi rekli da je to bija »milozvučni ljubavni zavet«) nis vrg ga ne bi bija drugo zadraž. Cuka je i cuka tako dug, dokle ni poteka konop i kako šajeta jo potjetija u grad za starin Barulinnon — san stija reči za nijigov tovaricen. Svi koci, s kojima su ga milatili, nisu ga mogli zadržati.

I Pazdalinov je tovar skočija in tako lipo zagrljala starega Barulina svojima sprindujama nogami kako da su brati, da hi je bilo jako lipo za vidiš.

I po tem se vidi, da je bija pravi Istrijan. Ašto i mi smo takovi. I ja san bija takov tovar, kad san svaku večer hočevo iz moga selca na Gračanistnu, dvi ure tamo i dvi ure nazad, same da

mi se vidi uni naši dol te uvi put!

Franina: Ako ne dolje uni četrti. Ašto uvi put mi se vidi, kad se dva tura, da ce dojti ne uni treti nego uni četrti ča se veseliti.

Jurina: Koji četrti? Medvid?

Franina: Mi se vidi!

Jurina: E ondar znaš ča bi bilo najbolje?

Franina: A da?

Jurina: Da od sada ne jimo mlado gudenje ni mlada puleta, nego da poč-

memo peči na ražnju mlade medvide. Ašto gude kad postane prasac če ti sve zmatcas po hiži. Polek da postane tovar če ti revati i dati kakovit britcu. Ma medvidic, po svetoga Juru, bi ti moga največ naškošči kad postane medvid.

Franina: Inšuma, Jurina, ti si das nas svi vražji. Ki ti je vrag? Čovik ne more s tobom ni razgovarati pametno. Jurina: Imas račun; bolje da gremo za danas doma spati. Bog i kuraja!

Franina: Kuraja!

MANJŠINSKI PROBLEMI

NIJEMCI U HRVATSKOJ TRAŽE JEDNOG POSLANIKA U HRVATSKI SABOR

Zagreb — Vodja slavonskih Nijemcev dr. Altgayer bio je nedavno i vodja u Nijemci in tražio je da bude primljen kod dr. Mačeka i bana Subašića u vezi s položajem Nijemaca u novoj banovini Hrvatskoj. »Slawonischer Volksbote«,

glasilo slavonskih Nijemaca objašnjava da namjere dra Altgayera, koji se smatra jedinim pravim predstavnikom Nijemaca u Hrvatskoj. Dr. Altgayer želi da u hrvatski sabor bude izabran na vladino — dakle HSS listi i jedan predstavnik Nijemaca, a tom slučaju on sam.

Prava i dužnosti narodnih manjin u Rumunjskoj

Na jednom zboru in Cluju govoril je rumunski ministar predstavnik Argentoulu, koji je sa zadovoljstvom konstatiral da su narodne manjine, ki su dugo prakticirale živeti rumunjsko politiku i zastupale same svoje uže interese, sada svoje interese izjednacile s opće državnimi interesima i da su potpuno zbljzile s rumunjskim narodom. Narodne manjine, izjavilo je, približile so se rumunskom narodu, primile su na sebe odgovarajući dio odgovornosti, kako

u vodjenju državnih poslova, tako i u pogledu narodne obrane. Potvrđilo je da će manjine u Rumunjskoj pošto su več bratski primljene u redove Fronte narodnog preporoda sada imati ista prava na svim poljima pod vodstvom da jedino odstanu od svoga političkog partikularizma i da bez rezerve vjeruju u jedinstvenu rumunjsku državu, koja je osnovana na neportativnim osnovnicama.

»Ravnopravnost«, mesečni časopis za narodno obrambo, ki izlaja v Belgradu-Pančevecu, piše v svoji 10. letosnji številki med drugim: »Poznavati razmer nam poročajo da Madžarska, da bi samo en list, ki se ustanovili na Madžarskem, težko zdrži vse Jugoslavje. Potreben je bilo ustanoviti vsej dva lista: en za Jugoslavje v Baški kotu in za češdravske Hrvate, drugi pa za Jugoslavje na severu v Budimpešti, ob Donavi (Sveti Andrej), za gradičansko Hrvate, ki so ostali pod Madžarsko. Ta lista naj bi se tudi brigal za rabske Slovence. Potem pa je treba dobiti popolno svobodo za razstavljanje jugoslovanskih strokovnih književnih in verskih časopisov.« *

TALIJANSKI GUBICI U ŠPANIJI

Rim. — Poslednjih i potpuni izvještaj o talijanskim gubicima u Španjolskom građanskem ratu objavljen je ovih dana. U njemu se kaže, da je tamo poginulo 4000 Talijana, a 15.000 da ih je bilo ranjeno. To je broj onih, koi su se borili na strani generala Franco.

*
RUSOM V RUMUNIJI GRE BOLJE
Romunski min. predsednik je pooblastil notranjega ministra da dovoli ruski manjini v Rumuniji organizirati se kod posebna enota. Ta enota bo imela iste pravice kot ostale manjnine, ter bo lahko cojila svojo lastno kulturno, gospodarsko in socialno življenje. Ruska manjina bo delovala v okviru fronte narodnega preporoda.

*
IZLOŽBA RIJEČKIH SLIKARA U TRSTU.
Trst. — U Trstu izlaze svoje silke grupa riječkih slikara. Sudjeluju među ostalima: Karlo Ostrogović, Marija Arnold, Miranda Račić i Ladislav Gauš. Sudjeli po imenima, sve je to bar starijom, naša krv i naše gore lišće.

Kad san poša Pazin v velike škole, ča mislite da si me konji povezli. Su vranjaci! Upregli smo dva tovariča, hitili na vozilč dvi vrle sene: i erl!

Poli Duščić smo stali na placi, izvalili iz bisag jedan sir i hilj kruha i — se razum — barilu terana i užinali smo skupa z našima tovari. Ne mislim s tim reči da su tovari sili i kruh, a ni da smo mi jili njihovo seno. Svakli smo jili svoje, mame sve za jenon stolicon, to će reči na jenon vozilč. Još je doša i posljedni Jozé Roža i pita nas je skolde smo i pija je iz naše barile.

To je bila pravi narodni gospodin, Bog mu daj duši lako! Čuda boti mi je potio u školi reka da san tovar, ma ja se nis uvridila. Ter tovar mi je odvajk bila draga bestja.

Ej, koliko bin van ja tegujoš da tovari i tovarški posli mogu povidati. Koliko tovari san poti vidiš i na dvi i na četiri noge, i ciganskih i puljiskih i padovanskih, koliko tovarštin san čuja. Ma ne cu daje da van je štumig ne ubrzi.

Ma jopeč van moran reči da mi je tovar svejeno najdražja bestja, ašto je naša, istrijska. I ko buden kad kemu reka da je tovar neka se ne uvridi. Vas pozdravim. Zvane Vuk iz Radmanj.

DUKIĆEVA PJESENA U AMERICKOM LISTU
U američkom listu »The Yugoslav« (jugoslav) koji izlazi v Detroitu, odstampa na je u svesku za listopad pjesma našeg Ante Dukića »Nedužna priča o nevinom turizmu.«

Gospodarski pomen Albanije

Albanija, mal obalni kos zemlje na jugozapadni strani Balkanskog polotoka, s komaj 27.000 km² površine in 1 milijonom prebivalstva, je izral od nekaj v zgodovini jugovzhodne Evrope veliko vlogo kot vrata na Jadransko more. V tej zemlji je tudi dobila skoraj vse koncesije za gospodarsko izkorisitev dežele, predvsem v poljedelstvu in gozdni industriji, za izkorisitev vodnih sil, rudnikov naftne in bakra. V svoje dobi je bila edino tvornicna plava in cementna ter opake. Posojila pa so bila uporabljena tudi za melioracijo obsežnih ravnih, za gradivo mostov in cest, gradnjo javnih zgradb in za vojsko, predvsem pa je posvetila skrb izgradnji lepe luke v Draču. Z Italijano je bila osnovana tudi alb. drž. agrarna banka.

Predvsem je zanimalo, koliko je Italija pridobila v gospodarskem pogledu z okupacijo Albanije. Albanija je gorata dežela: 90 od sto njene terenje je goratega, komaj 8 od sto je obdejane zemlje, ostalo pa so pasiniki in gozdovi. Pridelovalo je pšenico, oruzo, tobak in sadje, tudi domaći pridelki ni zadoščal za prehrano prebivalstva, ker je moral proizvesti za prehrano takor tudi industrijske proizvode uvažati, ker je bila tudi njena industrija komaj v povojih. Od tod njena stalna pasivna tugovinska bilanca, ki jo je moral kriti s posojili.

Svoje proizvode je Albanija izvajala predvsem v Italijo, in sicer od 75 do sto vsega izvoza. Italija je uvidele težave Albanije ter je priznala prevladno izkoristilo. Ze v prvih povojnih letih je navezala z njo življenje gospodarske stike, ki so postopajali od leta do leta tesnejši tako, da se je postopoma zasigurala odločajoč gospodarski in z njim političen vpliv. Odločen vpliv pa je dobila Italija v tej deželi 1925. l., ko je bil med njima sklenjen nenapadni paket, ko je bilo odobreno veliko posojilo za gospodarsko razvojno dejelje in je bila osnovana alb. narodna banka v Rimu in Italijanskim kapitalom; le malo del akcij te banke je bilo v albanskih rokah. Preko nje je Italija upravljala z odobrenimi posojili in s celokupno, ali kreditno in valutno politiko. Ustanovljeno je bilo znano društvo »Svece« (Societa per lo sviluppo dell' Albania) za gospodarsko potrudno dejelo. S pomočjo teh ustavnih so dobili Italijani v roke upravo celokupnega alb. gospodarstva. Italija je tedaj poslala v Albanijo tudi svoje strokovnjake, kot svetovalce pri albanski vladi, ki so delali po direktni Rima in so imeli kot takl pri vključju vpliv. S temi ukrepi je faktično pričelo mirno prodiranje ape-

ninske velesile na vzhodno obalo Jadrana. Z raznim posojili, ki so do 1. 1936 dosegli okrog 280 milij. zlatih frankov in s katerih uporabo je faktično upravila Italija, je le-ta dobila skoraj vse koncesije za gospodarsko izkorisitev dežele, predvsem v poljedelstvu in gozdni industriji, za izkorisitev vodnih sil, rudnikov naftne in bakra. V svoje dobi je bila edino tvornicna plava in cementna ter opake. Posojila pa so bila uporabljena tudi za melioracijo obsežnih ravnih, za gradivo mostov in cest, gradnjo javnih zgradb in za vojsko, predvsem pa je posvetila skrb izgradnji lepe luke v Draču. Z Italijano je bila osnovana tudi alb. drž. agrarna banka.

Po proglašitvi carinske in personalne unije v letosnjem letu je Italija v svoji težavnih horobi za gospodarsko autoritarno državo posvetila posebno pozornost rudnemu bogastvu Albanije, ker sama njeni surovini, predvsem za težko industrijo nima. V svrhu geoloških raziskovanj dežele je Italija osnovala društvo »Feralba«, ki sodeluje z rudarskim društvom »Amie«. Ze dosedanjem raziskovanja so dala zelo zadovoljive rezultate, kar dokazuje tudi intenzivno delo strojnikov, da državi pridomorejo čim prej in do čim več surovin, da bi se osinali osamosvojitev. V Albaniji se do sedaj, po prizadevanju navedenega društva, najdena bogata ležišča železne rude, ki se cenijo npr. manj kot na 20 milij. ton. Pri Ohridskem jezeru so odkrili hematični brez žvepla, ki vsebuje do 60 od sto železa. Radi teh ležišč namejena Italija v načrtu času zgraditi na tem mestu topilnico in moderno cesto, ki bo rudnik vezala z Dračem, da se bo transport železa v Italijo čim prej omogočil. Raziskovalci so naleteli tudi na kromovo rudo, ki vsebuje približno 50 od sto te Kovne. Bogatstvo rude se ceni na 500.000 ton. Vso to prizadevanje bo organiziralo rud. društvo »Amie«. V severnem delu Albanije so odkrili tudi bogata ležišča pirlita, ki vsebuje od 2 do 10 od sto bakra ter ga cenijo na 5 milij. ton. Ta rudnik bo izkorisčen družba Montecatini. Bitamena je v Albaniji toliko, da lahko krije Italija v njem vso domačo potrebo; prizadeva se ga približno 90.000 ton letno, od tega se 70.000 ton izkoristi za proizvodnjo benzina.

Po priključitvi Albanije je Šta. Italija še intenzivnejše na delo za izrisitev velikih močvirjev. Ko bodo ta dela dovršena namerica društvo »Sua Viscosa« tam zgraditi veliko tvarnico, ki bo učinkovito zmanjšala vložitev v letno kapaciteto 200.000 met. centrov. Za svoje delo bo izkoristila albanskij les. Poleg tega namerica Italija bo izvršenih melioracij v Albaniji zgraditi več tovarni sladkorja in električnih central za čim večjo razširitev industrije. Pri vseh teh delih in načrtih je faktično pričelo mirno prodiranje ape-

POBUNA U BIVŠOJ AUSTRIJSKOJ MORNARICI 1. FEBRUARA 1918

(Mala nadopuna člancima, objelodanje-nim u »Istric« povodom ogovidašnjega Jadranskog dana.)

U dosta kratkom ali sažetom i stvarnom uvodniku »ISTRIC« od 2 o. m., koji je bio posvečen Jadranskem dnu, je bio iznesen udio Istra i istarskih Hrvata v revolucionarnem aktu od 31. listopada 1918. v Puli, kad su na austrijskom ratnom brodovlju zlepšale hrvatske zastave.

U borbi za hrvatsko Jadransko morje molim Vas, da ne zaboravite jednoga Istranina, koji je 11. veljače 1918. strijeljan u Skaljarama kojih su bilo lepe luke v Draču. Z Italijano je posojilom je bila osnovana tudi alb. drž. agrarna banka.

Sama pobuna i pogibija Antuna Grabara odvijale su se ovako:

— Dok su Antantne cete udarale i ruske Austro-Ugarsku iz vana, i unutar njenih granica bilo je onih, koji so potiskovali i snovali njezinih bratovljev. Taj i sakriveno Austria je več od početka rata triptiču na tvoj vojni velikih nevolj. Ni osobito je jasno počelo izbjegati na javu djelovanje unutarnjih protoustaurskih elemenata koncem 1917. i početkom 1918. g., kada se je predosjećala koraka propast tog stoljetnog Jakog carstva. — Početak svjetske Austro-Ugarske monarhije zabilježen je prvi pogubljeni u mornarici. Ta historijska pobuna bušnula je u februarju 1918. U tim su dogodnjima učestvali mnogi mornari Istrani, koji su svim srecem mizill austrijsko rostvo, pa su se u pobuni ponijeli vrlo dostojno i Jutnici. — Pobuna je provedena u Eceli Kotorskoj. Začeta je na admiraljskom brodu »Sankt Georg« točno u podne, kada je admiral ručio. Pobunjeni mornari, koji su dugi snovali i potajno spremljali uratu, smatrali su da je taj dan podesan za ostvarenje njihovih ideala, sakupili se s složno istupile, ne mareći za opasnost. Najedanput sa »Sankt Georgom« začorili topovski pučanj. Na svim jarbolima pojavile se najelegantne izraze: »Hrvatska!«, »Mornarici!«, »Istrani!«.

Na 11. veljače 1918. bili su na groblju u Skaljarama kod Kotora strijeljani mornari Mate Benčićević, Ivan Stigorić iz Dalmacije, Franjo Ras, Ceh, i Antun Grabar rodom iz Istre. Oni su bili glavni vodje u toj pobuni. Dne 11. maja 1918. strijeljani su u Puli Dalmatinac Ljubomir Kraus i Ceh František Konku.

Ova prva pobuna nije uspjela onako, kako su mornari mislili, ali je zato imala smrt njenih vodja jakog odjeka u svu austro-ugarsku mornaricu i ostalo vojsko. U sva sreca onih, koji su bili stari austro-ugarski brodovi bila je bašta iskra, koja je nekoliko mjeseci zatim urodila velikim plamenom. Austria je bila ko-muhno osuđena na propast.

Članovi revolucionarnog vijeća u Puli, koje je dovelo do 31. listopada 1918. kad je Izvješčena hrvatska zastava na austrijskom brodovlju bili su u velikom dijelu istarski Hrvati. To je dobro spomenuti, kašto je potrebno uzeti od zaborava i međučlana Antuna Grabara, Istranina.

oni, ki su bili usnuli, da vide, jo li onako kako su snivali — tā i onako u onom kratkom i slabom sniu nega sančar o pogledu s Učke. Po kojekavim stizućima u sumi, na po golom briježu, za dobro uru na vrhu smo. Uranili smo moč. Bolje, da mi čekamo rujuši zori, izbač sunce, nego da mislimo, da će nas oni počekati... Svi umrušči... i ja vidi da šutim. Vi kogi ste sa mnogo čutite što i ja, a za vas, kogi niste, nemam pera, da vam opisem čaroban prizor. Potrudite se i vi jednom gore. Nadiviv se rumeno zori, žarku sunce, pogledate onda, kada vam je posjetila ona nepoprijetiva, svrgnjava luč, pogledate na kvarnerski zaljev i na ono po njem male plavce labudove, pogledate mu na divnu obalu, poslušnite, kakovi je njezini glasovi, da nisu vam dopiru, — obala je hrvatska, da nečuši vam dopiru, — obala je hrvatska. Pod homom ti je gospodsko Volosko, pun kostnica Lovran, bogato uljem Mošćenice, čestiti Bršec, nasuprot: Cres i Huber se s Lošnjem. Krk koga kad pogledaš, za stalno ćeš se stjetiti slavni Frankopan, razvezetiš se nad proudbujem Bašćenima, a oko ćeš ti za stalno zaustaviti na Omisiju, koga kad da će sad na u more skočiti. Iduci okom daleči vidis junačka Kraljevico, starinski grad Bakar — bar položaj mu — madjarsku Rieku. Prijde nego se okrename k zapadu, pogledaj si istarski sine hrvatskoga roda, bio ti s ovog ili s onog kraja Učke, još jednom na izlažeš sunce, i znač da ti samo od onde sunce bolje budućnosti izazi mo... Okrenuti spram zapadu vidimo zemlju, gdje se dolina se brezuljkom mijene, vidimo svjedoke, kako su nekada ljudi nadrađuju na visoku brezuljkui stanove gradili, jer je skoro na svakom brezuljkui po kaj kup kuka. Mnoga su ta mjestanja ili posve ili delomone otuđena, s njih ječemo zapovijedajući glas ludji, al s okolina njihovih, čujemo samo poznati nam glas, naš, glas hrvatski, glas pozivajući na pomot, same geduge čujes junakije glasove, prouđenje Bižučane, hlešto se pokazava Žminje. Vidimo i more i ako je jasno, te imamo li dobar dalekogled, vidimo takoder Mletke, vidimo križeva nesreće istarskih Hrvata.

Najveći dio Istra opkoljen je morem. Ta nastoji od trih ofotsa i od jednoga poluofotsa, koji ima kopao kao granicu samo na jednoj strani. Obale su veoma pristupne brodovima. Između stola i luka, koje carstvo austrijsko imat, spada ih 35 na tako znamenitih ilirskih, sada austrijsko pri-

hvatili su ih i vezali. Preuzeći su komande brodova obični mornari. Na »Sankt Georgu«, koji je bio centar revolucije, vezali su mornari admirala Hansa, a njegovu gospodiju i diecu, koji su s njime ručali, poslali su na kraj.

Početak je bio uspio, ali dalje se je slabo nastavilo. Dogodila se je naime izjava, Nijemci i Madžari, koji su ispravljataj uz revolucionare, najedanput se pokazali protivnici. Na brodovima, gdje su bili u manjini bilo je s njima tako obraćunati, ali na brodu »Novari« oni su bili u većini, pa su povlačili revolucionare i iskrcali ih. Komandant »Novare«, naredio je, da se odmah krene sa nekoliko torpiljarka protiv »Sankt Georga« i ostalih pobunjenih brodova. Dostora su bili povlačeni i umrli revolucionari na »Heldolandu«, pa je i taj brod nemagao »Novari«. Istovremeno bila je organizirana i sva koprena vojska, a baterije po bregovima Boke bile su spremne na paljbju. Pobunjeni brodovi bili su u vrlo tankom položaju i to sve izdajom Nijemaca i Madžara. Niže je bila preostalo drugo nego da se i oni late topova, ali na veliko zaprepaštenje opazile da su im topovi namjerno pokvareni. A već je se jedne baterije bio ispaljen prvi hitac na brod »Kronprinz Rudolf«. Taj je hitac ubio komandira, koji je kao komandan utvrdio upravljal brodom. — Pobunjenici su bili u opasnosti. Boka je bila tako utvrdjena, da se je iz nje vrlo teško moglo optlovljiti. Nije im preostalo drugo nego predati se. Boje li to nego ludo izgubiti živote bez uspjeha. Misili su da je za novu revoluciju još uvijek vremena. I dostora su svih brodova opet izvješčeni austro-ugarsku zastavu. Pobunjenici su bili povlačeni. Mnogi su bili osuđeni na tešku tamnicu, a nekoj na smut.

Na 11. veljače 1918. bili su na groblju u Skaljarama kod Kotora strijeljani mornari Mate Benčićević, Ivan Stigorić iz Dalmacije, Franjo Ras, Ceh, i Antun Grabar rodom iz Istre. Oni su bili glavni vodje u toj pobuni. Dne 11. maja 1918. strijeljani su u Puli Dalmatinac Ljubomir Kraus i Ceh František Konku.

Ova prva pobuna nije uspjela onako, kako su mornari mislili, ali je zato imala smrt njenih vodja jakog odjeka u svu austro-ugarsku mornaricu i ostalo vojsko. U sva sreca onih, koji su bili stari austro-ugarski brodovi bila je bašta iskra, koja je nekoliko mjeseci zatim urodila velikim plamenom. Austria je bila komuhno osuđena na propast.

Članovi revolucionarnog vijeća u Puli, koje je dovelo do 31. listopada 1918. kad je Izvješčena hrvatska zastava na austrijskom brodovlju bili su u velikom dijelu istarski Hrvati. To je dobro spomenuti, kašto je potrebno uzeti od zaborava i međučlana Antuna Grabara, Istranina.

oni, ki su bili usnuli, da vide, jo li onako kako su snivali — tā i onako u onom kратkom i slabom sniu nega sančar o pogledu s Učke. Po kojekavim stizućima u sumi, na po golom briježu, za dobro uru na vrhu smo. Uranili smo moč. Bolje, da mi čekamo rujuši zori, izbač sunce, nego da mislimo, da će nas oni počekati... Svi umrušči... i ja vidi da šutim. Vi kogi ste sa mnogo čutite što i ja, a za vas, kogi niste, nemam pera, da vam opisem čaroban prizor. Potrudite se i vi jednom gore. Nadiviv se rumeno zori, žarku sunce, pogledate onda, kada vam je posjetila ona nepoprijetiva, svrgnjava luč, pogledate na kvarnerski zaljev i na ono po njem male plavce labudove, pogledate mu na divnu obalu, poslušnite, kakovi je njezini glasovi, da nisu vam dopiru, — obala je hrvatska, da nečuši vam dopiru, — obala je hrvatska. Pod homom ti je gospodsko Volosko, pun kostnica Lovran, bogato uljem Mošćenice, čestiti Bršec, nasuprot: Cres i Huber se s Lošnjem. Krk koga kad pogledaš, za stalno ćeš se stjetiti slavni Frankopan, razvezetiš se nad proudbujem Bašćenima, a oko ćeš ti za stalno zaustaviti na Omisiju, koga kad da će sad na u more skočiti. Iduci okom daleči vidis junačka Kraljevico, starinski grad Bakar — bar položaj mu — madjarsku Rieku. Prijde nego se okrename k zapadu, pogledaj si istarski sine hrvatskoga roda, bio ti s ovog ili s onog kraja Učke, još jednom na izlažeš sunce, i znač da ti samo od onde sunce bolje budućnosti izazi mo... Okrenuti spram zapadu vidimo zemlju, gdje se dolina se brezuljkom mijene, vidimo svjedoke, kako su nekada ljudi nadrađuju na visoku brezuljkui stanove gradili, jer je skoro na svakom brezuljkui po kaj kup kuka. Mnoga su ta mjestanja ili posve ili delomone otuđena, s njih ječemo zapovijedajući glas ludji, al s okolicu njihovih, čujemo samo poznati nam glas, naš, glas hrvatski, glas pozivajući na pomot, same geduge čujes junakije glasove, prouđenje Bižučane, hlešto se pokazava Žminje. Vidimo i more i ako je jasno, te imamo li dobar dalekogled, vidimo takoder Mletke, vidimo križeva nesreće istarskih Hrvata.

Najveći dio Istra opkoljen je morem. Ta nastoji od trih ofotsa i od jednoga poluofotsa, koji ima kopao kao granicu samo na jednoj strani. Obale su veoma pristupne brodovima. Između stola i luka, koje carstvo austrijsko imat, spada ih 35 na tako znamenitih ilirskih, sada austrijsko pri-

morne, a od svih najveći dio na Istru. Nažaljivo je Pula, Mali Lošinj, Pitan i Rovinj. Nu košto god je Istra na svim stranama vodom obiljevana, — tako je u unutarnjosti skoro bez nje. Ime rijeke zaslužuje ponosno same Mirna, koja se izljeva u Jadranski kanal, kod Novoga grada (Cittanova), k toj riječi Raša, nekdanja granica između kraljevstva hrvatskog i mletačke republike, koja se izljeva kod Labina u raski potok Dragontica izljeva se južno od Pirana Istra na otoku Cresu: čepićko pod Učkom u južnom, poslijeđujem njezinom dijelu, i vranjko, koje središte Talijani: slago je zeroč nazivaju. Mineralna voda im je na putu između Buzetela i Motovunja, ali je do sada veoma malo poznata.

Podneblje je pričinilo ugodno. Tako večno razlike između hladne vrućine i zimskih studenih, kao u sjevernijim gradovima nema. Zima je kraljica, snijeg je uopće rijetko rastumačena, morale bi drugi nešto značiti. Stanju u četvrti se Zelenama, već pram sjeveru, Sutnjama i Brdu nedaleko od čepićkog jezera, Grobniku, sehol polozjenom po prlici na polovici puta između onih navedenih sel a Pazina. Stanovnici poslijeđujem trih sela sačuvali su bolje svoj značaj nego li Zeleni, koji živeći u sumi i baveći se isključivo ugjerastrom, mnogo opće s ostalim slijelom izvazujući na magzgama ili prenosači svoje proizvode u razna mesta, osobito na Rijeku. Međusobno govorje svojim susjedom nepoznatim jezikom, koji je nekakva mješavina iz latinske i hrvatske. Uzato pak, oni dobro hrvatski znaju, dapače mnogi žur bolje li svoju mješavnicu tako, da kad je jednom škole medju njima dobro urede, zaboraviti će svoj jezik i postati jednaki svojim susjedima.

(Svrti će se)

VIJESTI IZ DOMOVINE

APEL DRUŠTVA „ISTR“ NA SUŠAKU

Društvo „Istra“ na Sušaku upravilo je gradjanstvu Sušaka ovu okružnici:

Sušak, »Naše je društvo jedina socijalna ustanova kojoj je dužnost da se brine za bledne i neupostene članove rođom iz Istre, a koji prebivaju na području grada i sreza Sušak. Njih će i opet smati Jad, bijed i stromaština. Naše im društvo u toj nevolji ne može pruziti bogzna kakovu pomoć, jer mi je jedini prihod članarina svojih članova, koja je vrlo malema.«

Naša je sveta dužnost da im pomognemo i da svakome obezbjedimo barem prenošte u Radničkom domu i hranu u Pučkoj kuhinji, te da im pokrijemo golotinu.

Radi toga obraćamo se na Vas s molbom, da nas poduprite u našoj akciji, te da nam priloženom čekovnom uplatnicom izvole doznati svoj skromni prilog.

Precrpočujmo Vam najtopljije ova naša molbu, da pomognete siromašima u nevolji, da nici olakšamo snašati teret života: »jer kad se na malo dleli ne ostane ni sljeda mukli i trudu (biskup Dobrila). Svaki pa i najmanji prilog olakšat će našu tešku brijgu za ponos našoj sirotnici.«

U nadi, da ćeće se molbi tih bijednika odzvati izvoleli unapred primiti našu molbu.

„BIJELI ORAO“ STIGAO IZ TRSTA

Sibenik. — U petak 11. o. m. uveče stigao je u Sibenik iz Trsta pomoći brod „Bijeli orao“, koji je nedavno sagradjen za našu ratnu umoraruču u brodogradilištu u Trstu. Prigodom njegovog porinuća u more u Trstu naš je list donio potražne podatke o njemu. Brod je uveden veoma lukašno, a može razviti brzinu od 18 milija na sat.

DR. IVO MOGOROVIĆ DOLAZI U ZAGREB.

Zagreb. — Inspektor ministarstva unutrašnjih poslova nas Istranin dr. Ivo Mogorović, koji je odmah poslje dečbarskih broda bio umirovljen, jer je glosovan za listu dra Mađeka, reaktiviran je i dodijeljen na rad Banskoj vlasti u Zagrebu.

Zelimo mu dobrodošlicu i nadamo se, da će se u našem krugu dobro osjećati.

ČAKAVSKA LIRIKA NA ZAGREBAČKOM RADIJU

Zagreb. — U nizu večeri posvećenih hrvatskim plesnicima priredjena je u nedjelju 12. o. m. i večer čakavskih lirika, pa su recitirane neke pjesme našeg Mate Barate. Recitirao je Pera Dulčić.

SVETOGORSKA SLOVESNOST V LJUBLJANI

Dne 10 novembra je Prosvjetna zveza u Ljubljani priredila prosvjetni večer u francuskim dvoranama, kaj bi veličio se da je bilo 400 ljetnica Sv. Gore. Večer je bili izpoljeni s predavanjima deklamacijama i pesmimi.

TURNEJA ZAGREBACKOG KOMORNOG ORKESTRA.

Zagreb. — Javlja se, da će u subotu dne 18. o. m. nastupiti u Trstu zagrebački komorni orkestar pod vodstvom maestri Rudolfa Matza. Rječka „Vedete“ opisano je izvjestila o njihovom nastupu u Sušaku, a laskave su kritike do njele i talijanske novine iz Milana, Venecije i Venezije. Posjet će u Trstu svačak biti lijep, jer će — ako se ne dođe godi kći i kod posljednje gostovanja ljubljanske opere, kad je Dopolavoro kupio sve karte, pa naši ljudi nijesu mogli ući u kazalište — mnogo naših posjetiti koncerat. Što je god iz Zagreba našima je tamo dobro došlo.

„SOČA“ OTVORILA PREDAVATELJSKO SEZONO

Ljubljana, novembar, 1939. — Dne 4. t. m. je „Soča“ otvorila svojko sezono s predavanjima. Kot vsa leta, tako so se tudi letos zbirali številni naši rojaci u restavraciji pri „Leviju“, da prisotstvujejo otvorenju novemu predavanju. Ta sezona je že dvajseta, kolikor jih je „Soča“ priredila in je bila večer prav za prav proslava tega jubileja. Predavanje je otvoril predsednik dr. D. Puc s kratkim pozdravnim nagovorom. Poudaril je pomen te važne dvajsetice in koliko je „Soča“ s temi predavanji pripomogla k prosveti naših rojaka. Prav za prav predstavila ta institucija pravo našo ljudsko univerzijo. Vsej teži dobi dvajsetih let je čisto 270 predavanja, ki jih je imelo 140 predavateljev. Kot smo že pisali, je otvorenje predavanja imel dr. L. Čermelj, ki je govoril o novih smernicah sodobne

manjšinske zaštite. Ob tej prilikli se je društvo oddobrio agilnemu predavatelju s priznanjem za njegovo neuromno delovanje ob njegovih petdesetletnici življennja. V znak spoznajanja naše ženske odsek podaril je lep šopek roz.

Predavanje je bilo zelo tehnito. Predavatelj je orisal postanek in zgodovino tega važnega vprašanja od početka do današnjih dñi. To važno predavanje bomo ob priliki objavili v našem listu.

*

NIKOLA FRANKOPAN UPRAVLJA JE ISTROM

Zagreb. — U Hrvatskom Dnevniku od 1. studenoga, o. g. objelodano je dr. Slavko Teklić prijevod elegije Franje Krste Frankopana, ispravljene M. Jel Božić Trsatkoj. U elegiji se često spominje Istra, a uvijek u vez s Hrvatskom. Tako se u posveti kaže: »Njundjan! Ti suze, koje mi je izjavio u očiju Tvoj nestanak iz zemlje frankopanske ljeta Gospodnjega tisuću dvjesto devadeset i prvoga, dok je Nikola Frankopan upravljao Istru, Hrvatskom i Dalmacijom. Malo daje kaže jedan stih: »Hrvatska propala jezeru i za te su, Istra, rekli da plaćes, što Dom Blaženot otet bje name... i dalje: »Sretni Iliri, sretna o Istra, Dalmatine sretni... Blaženi Hrvatski rodezari ne znaju Tvoje poljane kolik je po-sjelo Bog?«

*

NEKAJ STATISTIKE

Po uradnem statističkem mesečniku, ki izhaja kot redna priloga Uradnega lista v Rimu, in sicer v zadnjih mesecih iz številnosti v močno skreneti obliki, povzamemo slednje podatke o gibanju prebivalstva Julijanske Kraljevine v zadnjih v treh devetih mesecih tekočega leta. Zaradi primerjave dodajamo in objekajo tudi ustrezajoče podatke iz prejšnjega leta.

V mesecih januar-september 1939 je bil:

v Goritski pokrajinai 1.132 (v istem obdobju tistega leta 913), v Pulijski pokrajinai brez podatkov za eno obdobje s 4670 prebivalstvom 1.745 (tudi 1.580), v Štajerski pokrajinai 3.375 (514), v Tržaški pokrajinai 3.225 (1.848) in v Zadarski pokrajinai 991, ukupno 5.757 (4554). Zivoperstvo je bilo 1.131 (1.131).

Mrtvo rojenje je bilo: v Goritski pokrajinai 74 (93), v Pulijski 130 (164), v Reški 74 (46), v Tržaški 137 (116) in v Zadarski 21 (17), ukupno v Julijski Kraljevini in Zadru 436 (433).

Umrlje pa je v tem razdoblju: v Goritski pokrajinai 1.993 (tudi 2.264), v Pulijski 2.931 (3.097) v Reški 1.154 (1.103), v Tržaški 357 (3.801) in v Zadarski pokrajinai 332 (312) ukupno 9.967 (10.572).

Prišelilo se je iz drugih pokrajin: v Štajerski pokrajinai 5.283 (5.614), v Pulijski 7.479 (7.678), v Reški 3.261 (3.911), v Tržaški 11.558 (11.599) in v Zadarsko 698 (600), ukupno 28.279 (29.672).

Izselilo pa se je v istem času: iz Goritske pokrajinai 5.340 (5.592), iz Pulijske 3.07 (7.729), iz Reške 3.411 (3.500), iz Tržaške 8.537 (7.820) in iz Zadarske pokrajinai 543 (615), ukupno iz Julijske Kraljevine 25.138 (25.256).

Kako narod u Vašem selu zone imena mjeseca u godini?

Opišite nam točno, kakova je naša nošnja u Vašem kraju i kako se zovu pojedini komadi odjeće!

Sjećate li se kakve majčine uspavanki iz najranijeg svog djetinjstva? Pišite nam makar samo pojedine sti-hove, kojih se spominjete!

Opišite nam sa svim sitnicama, kako izgleda Vaše rodno mjesto i kakva imena nose pojedine livanđe, pašnjaci, vinogradni, šume i lokove!

Spominjete li se još kakve pjesme, koja se pjeva u Vašem rodnom kraju?

Napišite nam je makar samo u fragmentima, kojih se još sjećate!

Znate li kakvu pučku priču o vješticama, vilama, vukodlacima, koju ste kod kuće čuli? Ne zaboravite je zabilježiti i odmah nam je postaviti!

Ima li narod u Vašem selu u Istri kakvih pitalica, gatalica, poslovica ili rugalica? Pišite nam ih!

VANJSKO POLITIČKI PREGLED

Atentat na Hitlera, koji se zbio dne 9. o. m. u Gradjanskim plovovari u Münchenu svakako je dogodaj prvorazredne važnosti, o kome novine posljednjih dana neprestano pišu. U Gradjanskim plovovari u Münchenu svakataj su se svojedobno dok je još nacionalsocijalistički pokret bio u povojilu. Hitler i njegovi drugovici, koji danas upravljaju Niemackom, Tamo je stvoreno mnogo planova, odatle je dirigirana mnoga akcija, pa je zato i došao Hitler ponam do se u današnjem sudobnosnom vremenu što ih prizivaju Niemacka, a i Evropa, sastane se sa svojim starijim drugovinama. On je iskoristio priliku i u svom govoru ozbiljno pozvao našu slobodnu Englesku, da ponovno bezobzirni rat u nemorskom ratu.

Gayda odbriga tvrdnje, kao da Italija do ostane mirna dok se drugi ne iskrvare, pa da ona bude na pogledne i pobere plijen. Takva spočitavanja neka ne pravi ona sovjetska vlada, koja je u septembru ove godine izdala napala Poljsku, koja se više nije mogla braniti... Vi isticati talijanski listovi pišu u tom smislu.

Nista manje oštar nije ni službeni list Vatikana »Osservatore Romano« koji kaže, da je životni prostor boljševizma prostor smrti, da je to propast tisućletere kulture i civilizacije...«

Zato je sva politika Italije u posljednje vrijeme upravljena na to da se od balkanskih država stvari brazi protiv sovjetskog nadiranja na zapad.

To je razlog, da su i odnosi između Italije i Francuske i Engleske sve bolji. Što se je pokazalo i prije nekoliko dana u Tunisu, gdje su predstavnici svih triju država u najboljoj slozi zajedno polagali vijence na grobove svojih palih vojnika.

Tako istici stoji momentano politika u Evropi.

Sovjetskoj Rusiji stalno do mira — kaže Gayda. Ona hoće rat, i to je dokazalo u Kini, u Španiji, u Mongoliji. Ni govora o tome, da bi se Sovjetskoj Rusiji povjerila mirna mirovna zadaća na Balkanu ili u Podunavlju. Tu je zadaća na tom prostoru preuzeo Italija. I upravo je mirno stvario Italije imalo za posljedicu, da ti krajnji nijesu uvučeni u rat.

Gayda odbriga tvrdnje, kao da Italija do ostane mirna dok se drugi ne iskrvare, pa da ona bude na pogledne i pobere plijen. Takva spočitavanja neka ne pravi ona sovjetska vlada, koja je u septembru ove godine izdala napala Poljsku, koja se više nije mogla braniti... Vi isticati talijanski listovi pišu u tom smislu.

Nista manje oštar nije ni službeni list Vatikana »Osservatore Romano« koji kaže, da je životni prostor boljševizma prostor smrti, da je to propast tisućletere kulture i civilizacije...«

Zato je sva politika Italije u posljednje vrijeme upravljena na to da se od balkanskih država stvari brazi protiv sovjetskog nadiranja na zapad.

To je razlog, da su i odnosi između Italije i Francuske i Engleske sve bolji. Što se je pokazalo i prije nekoliko dana u Tunisu, gdje su predstavnici svih triju država u najboljoj slozi zajedno polagali vijence na grobove svojih palih vojnika.

Tako istici stoji momentano politika u Evropi.

Vijesti iz Italije

ITALIJANSKI KRALJ — 70 GODIŠNJAK

R. i. m. — Talijanski kralj Viktor Emanuel navršio je dne 11 studenoga 70 godišnjicu života. Rodjen je 1869 kao jedinc sin kralja Umberta i kraljice Margarete. Kad je godine 1900 bio počinjen atentat na njegovoga oca nasiljeno ga je na prijestolju. — Prigodom jednog posjeta u Petrogradu upoznao se tamo s lipom crnogorskog knežnjom Jelenom, s kojom se kasnije oženio. Iz tog braka potekle su četiri kći i jedan sin, princ Umberto, Kralj Jeleni Talliani tako vole, a isto tako i mladog nasljednika prijestolja prince Umberto.

KOLIKO JE GOVEDA UVEZENO U ITALIJU

R. i. m. — U Italiji se je obzirom na muške prilike u svijetu, gdje je za eventualne slučaj ratnog zapletanja, ograničena potrošnja živog stoka, kolo torere trgovčaka bilanča. Kako bi se smanjilo uvoz stoke iz inozemstva, a u isto vrijeme podiglo izvozne stoke u zemlji, ograničena je posljednjih mjeseca potrošnja mesa, te je dozvoljeno jesti meso, samo izvjesne dane u sedmici.

U godini 1938 Italija je uvezla oko 40 tisuća glava goveda, 5.500 svinja i oko 500.000 kvintala konzerviranog ledene mesu, sve zajedno u protutvrijednosti od 170 milijuna lira.

Smanjijući potrošnju i ograničujući uvoz dalo se podstrekno stičarnica i sella-cima u državi da posveti više brige odgajivanju goveda kod kuće.

U ratu i u miru tehniku je u mnogočem nadoknадila životinsku snagu, ali ju nije nikad mogla sasvim nadoknadjiti. Ona je još uvijek korisna; ponекad upravo dragočena. U slučaju da domovina bude ugrožena, magza i konj morati će i opet koracati upored s čovjekom po strinjajućim putem naših pograničnih planina, piše neki Mario Paratico, koji propagira gajenje stocarstva u Italiji.

SE NE SPLAČA.

V Italiji je bil že od nekdaj v navad: lov na ptice vsake vrste. Lovili so tudi ptice nevkve in lastavice kar je bilo in je še drugje prepovedano. Pozne so lov na ptice omektili. Sedaj piše italijanski list »Caccia e Pesca« da se lov na male ptice ne sručala ker vsak nabo stane mnogo već kot ubita ptica. Škinkovec na prva 10 dkg mesa penje. 7. ilicik komaj 4 in ce se računa da je za vsakega ptica treba no Čevrino, potem je vrednost izstrelkov mnogo veća, kot vse ustreljene ptice. Patroni na danes stanje, ker je treba uvoziti svinec, baker id. kar obtežuje bilanc.

TAJLJANSKI KAPITAL NA BALKANU.

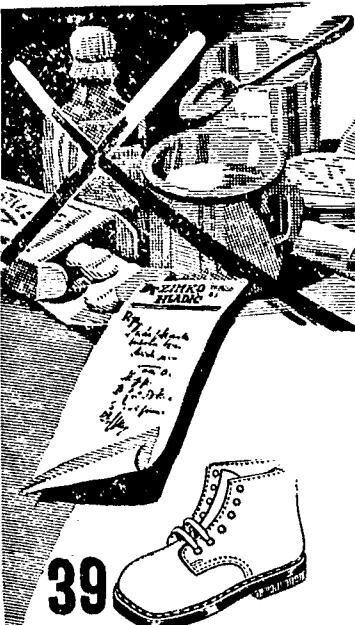
R. i. m. — Gospodarsko-financijski prilog »Agenzia d'Italia« i dell' Impero donosi interesante podatke o talijanskom kapitalu uloženom u privredu balkanskih država. »Aktivna prisutnost: sudjelovanje na Balkanu nalazi se na solidnoj teritorijalnoj bazi u Albaniji, kaže taj list. Sto se tice Jugoslavije i Bugarske talijanski kapital iznosi u Bugarskoj 12 posto, svega stranoga kapitala uloženog u toj državi, te je prema tome veći nego li francuski koji iznosi tek 11 posto uloženog stranog kapitala. U Jugoslaviji pak uloženi talijanski kapital premaže 590 milijuna dinara, a što se svota u posljednje vrijeme rapidno povećava.«

IZ UPRAVE

Anton Zidarić, Sušak, Trsat. — Novac smo primili — Pretploata odmirena do 1. IX. 1939.

BOLJE JE SPRIJEĆITI NEGO LIJEĆITI

VAŠE ZDRAVLJE ZAVISI I OD DOBRE OBUĆE

39**39**

5461—44600

Dječje visoke cipelice od smedo nukane kože, širokog oblika. U njima se dječja nogu najbolje osjeća i razvija.

25

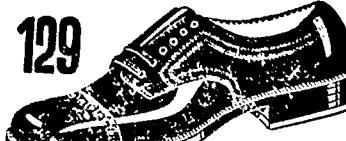
88152—651

Dječje gumenе kaljače, naročito potrebne školskoj djeci, da po mokrom vremenu imaju u školi suhe i čiste noge.

29

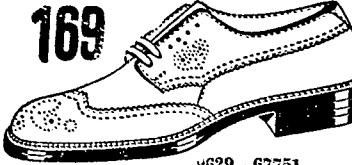
88782—651

Visoke dječje lakovane cipelice od gume. Praktične, dobre za kušne dane, jer ne propuštaju vodu.

129

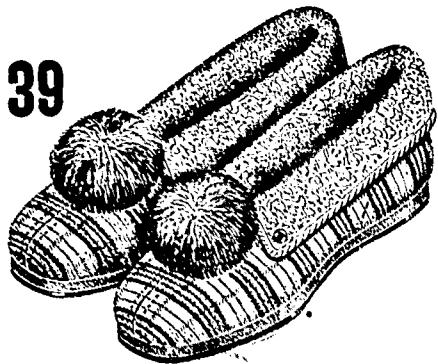
2927—44622

Muške cipele od crnog ili smedeg boksa, tubastog oblika, sa kožnim donovima i potpeticama. Solidne su i trajne.

169

8629—67751

Moderne muške, bogato ukrašene cipele, od crnog ili smedeg boksa, derbi fazone, sa kožnim na ram šivenim donovima i širokim kožnim potpeticama.

98157—652
Kad pada kiša, potrebne su Vam ove gumenе kaljače. Bit će Vam suho noge, ne ćete se prehladiti i ne ćete prljati kuću.**39**

7225—44

Kupite ove tople i udobne papuče od filca, koje imaju debeli filcani međudon i kožni don. Noge će Vam biti tople i sačuvat ćete se od prehlade.

99

97977—675

Novi model gumenih čizama, sa pojakačnim sarama i sa specijalnim pojakačnim gumenim donovima.

39

78155—657

Elegantne ženske kaljače, sa cipele sa poluvisekom potpeticom. Dobro priležu uz svaku cipelu.

49

8805—4614

Lijepo ukusne kućne papuće od somota, postavljene filcom, sa kožnim donovima i niskim potpeticama. Veoma su lagane.

79

2606—64129

Veoma udobno cipelo od finog boksa, preko rista ukrašeno uskušnim jezikom. Dobro pristaju uz svaki kostim.

99

4924—64658

Udobno djevojačke cipele, od crnog telećeg boksa. Lice po sredini prošiveno i ukrašeno rupicama. Izrađujemo ih u smedoj boji.

79

0767—68802

Evo bakadže, koju radnici i zemljoradnici najviše vole. Masna kravina i nepromočivi gumeni donovi najbolja su garancija njenе trajnosti.

Boffa